

BİRLEŞME VE DEVİR İŞLEMLERİNDE SERMAYENİN NAKDEN ARTIRILMASI YOLUYLA YARARLANILAN VERGİSEL TEŞVİK UYGULAMASI

THE IMPLEMENTATION OF TAX INCENTIVES UTILIZED THROUGH CASH CAPITAL INCREASE IN MERGER AND ACQUISITION TRANSACTIONS

Levent ÖZKAYA*

ÖZ

Kurumlar vergisi uygulamasında nakdî sermaye artışı yapan mükelleflerin, artışa ilişkin belirli bir tutarı kazançlarından indirmelerine olanak tanınmıştır. Ancak birleşme ve devir işlemlerine taraf olmaktan kaynaklanan nakdî sermaye artırımları, bu uygulamanın dışında bırakılmıştır. Birleşme ve devir işlemlerinin tarafları olan şirketlerin, bu işlemlere taraf olmalarından kaynaklanmayan nakit sermaye artırımlarından doğan indirim hakları ise, uygulama kapsamı dahilindedir. Uygulamada birleşme ve devir işlemleriyle infisah eden şirketlerin, birleşme/devir işleminin gerçekleştiği tarihi kapsayan hesap döneminin başından birleşme/devir işleminin gerçekleştiği tarihe kadar olan kıst dönemdeki faaliyetine ilişkin verdiği kurumlar vergisi beyannamesinde söz konusu faiz indirimini yapmalarına yasa ko-

ABSTRACT

In the application of corporate tax, taxpayers who increase their capital in cash have been allowed to deduct a certain amount related to the increase from their profits. However, cash capital increases resulting from mergers and transfers have been excluded from this practice. On the other hand, companies that are parties to mergers and transfers can still benefit from the deduction rights arising from cash capital increases that are not related to these transactions. In practice, companies whose operations are dissolved through mergers or transfers are not permitted by the legislator to apply the interest deduction in the corporate tax return for the period covering the partial period from the beginning of the fiscal year to the date of the merger/transfer. The deduction, which

* Vergi Başmüfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, levent.ozkaya@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0001-6909-9393.

Özkaya, L., (Temmuz 2025). Birleşme Ve Devir İşlemlerinde Sermayenin Nakden Artırılması Yoluyla Yararlanılan Vergisel Teşvik Uygulaması, *Vergi Raporu*, 310, (7-21).

Makale Türü: Derleme Makalesi

M.G.T.: 04.04.2025 / M.K.T.: 25.06.2025

yucu tarafından izin verilmemektedir. Münfesi kurum tarafından yapılamayan indirim, hesap dönemi sonunda birleşilen/devrolunan şirket tarafından yapılabilmektedir. Bu durum kıst döneme isabet eden faiz indirimi tutarı kadar verginin vergi idaresi tarafından önceden tahakkuk edilmesi anlamına gelmektedir. Paranın zaman değeri, enflasyon gibi iktisadî olgular perspektifinde bu husus, mükellefler aleyhine bir durum meydana getirmektedir. Yapılacak yasal düzenleme ile münfesi kurumların kıst döneme ilişkin verecekleri beyannamede faiz indirimi yapmalarına izin verilerek mükellefler aleyhine oluşan bu durumun ortadan kaldırılmasını öneriyoruz.

Anahtar Kelimeler: Nakdi Sermaye Artırımı, Vergisel Teşvikler, Birleşme, Devir.

JEL Sınıflandırması Kodları: F32, G32, H20, K34.

GİRİŞ

Türk vergi sisteminde ödenmesi gereken kurumlar vergisinin tespitinde kurum kazancından birtakım unsurların indirilmesine yasa koyucu tarafından izin verilmektedir. Bu unsurlardan biri olarak karşımıza çıkan nakdî sermaye artışından kaynaklanan faiz indirimi müessesesi, Kurumlar Vergisi Kanununun 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendinde düzenlenmiştir.

Yasa hükmüne göre sermayelerini nakden artıran veya kuruluş aşamasında taahhüt ettiği sermayeyi nakit olarak karşılayan şirketler, mevzuatta belirtilen şartların sağlanması kaydıyla, nakit olarak artırdıkları/karşıladıkları tutarlar üzerinden yapılan hesaplama sonucu tespit edilen tutarları, kurumlar vergisi beyannamesinde kurum kazancından indirebilmektedirler.

Bir teşvik uygulaması niteliğini haiz bu uygulamada birleşme ve bölünme işlemlerine taraf olmaktan kaynaklanan nakdî sermaye artırımları, yasa koyucu tarafından uygulamanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Diğer yandan birleşme ve

cannot be made by the dissolved entity, can be applied by the company that merged or absorbed at the end of the fiscal year. This means that the tax authority will accrue tax in advance based on the interest deduction corresponding to the partial period. In light of economic phenomena such as the time value of money and inflation, this situation creates a disadvantageous condition for taxpayers. We suggest that through legal regulation, dissolved entities should be allowed to apply the interest deduction in the corporate tax return for the partial period, thus eliminating this disadvantageous situation for taxpayers.

Keywords: Cash Capital Increase, Tax Incentives, Merger, Acquisition.

JEL Classification Codes: F32, G32, H20, K34.

devir işlemlerinin tarafları olan şirketlerin, bu işlemlere taraf olmalarından kaynaklanmayan nakit sermaye artırımlarından doğan indirim hakları ise, uygulama kapsamı dahilinde bulunmaktadır.

Birleşme ve devir işlemleri neticesinde, birleşen veya devrolan şirketler infisah etmekte ve bu şirketlerin tüzel kişilikleri ticaret sicilinden silinmektedir. Dolayısıyla nakit sermaye artışından kaynaklanan faiz indirimi hakkı bulunan bir şirketin infisah etmesi durumunda yararlanamadığı haklar, birleşilen/devrolunan şirket tarafından kullanılabilir. Ancak birleşme ve devir işlemlerinde infisah eden şirketlerin, birleşme/devir işleminin gerçekleştiği tarihi kapsayan hesap döneminin başından birleşme/devir işleminin gerçekleştiği tarihe kadar olan kıst dönemdeki faaliyetine ilişkin verdiği kurumlar vergisi beyannamesinde söz konusu faiz indirimi yapma haklarına yasa koyucu tarafından izin verilmektedir.

Birleşme işlemlerinin ve bunun özel bir türü olarak düzenlenen devir işlemlerinin gerek

ticaret mevzuatındaki gerekse kurumlar vergisi mevzuatındaki yerinin ele alındığı çalışmamızda nakdî sermaye artışından kaynaklanan faiz indirimi müessesesi bu işlemler perspektifinden irdelenmiştir.

1- TÜRK TİCARET KANUNU KAPSAMINDA BİRLEŞME VE DEVİR İŞLEMLERİ

Kelime anlamı olarak “*ayrıkten tek bir bütün durumuna gelmek; buluşmak, bir araya gelmek; uyuşmak, aynı görüşte olmak; aynı amaç çevresinde toplanmak; cinsel ilişkide bulunmak; kaynaşmak*” anlamlarını ihtiva eden birleşme (Türk Dil Kurumu, 2019: 359), ticaret hukuku ve kurumlar vergisi uygulamasında birden fazla işletmenin kişilikleri ayrı kalmak suretiyle bir araya gelmelerini ifade etmektedir. (YILMAZ, 2021: 117)

Devir ise, kelime anlamı olarak “*dönem, dönüş; aktarılma; bir malın mülkiyetini veya bir mal üzerindeki hakkı bir başkasına geçirme; bir görevin bir kimseden bir başkasına geçmesi; sürekli ve düzenli değişme, çevrim; bir hareket, birbirinin aynı olan ve eşit zamanlarda yapılan başka hareketlerden oluştuğunda hareketlerin her biri veya bunların yapılması için geçen her zaman aralığı, periyot; dolaşma*” anlamlarına gelmektedir. (Türk Dil Kurumu, 2019: 647) Ticaret mevzuatı ile kurumlar vergisi mevzuatında birleşme işleminin özel bir türü olarak belirlenen devir işlemleri,

bir şirketin başka bir şirketin tüm aktif ve pasif değerlerini kül hâlinde almasını ifade etmektedir.

Birleşme işlemleri belirli bir amacı gerçekleştirmek isteyen şirketlerin kendi iradeleri ile alacakları bir karara istinaden yapılacağı gibi yasanın gerektirdiği zorunluluklar çerçevesinde de yapılması mümkün olan bir işlemidir. Yasanın getirdiği zorunluluktan kaynaklanan birleşme işlemleri, belirli şartların varlığı durumunda yasa koyucunun zorunlu tuttuğu istisnaî bir işlem olup 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (www.mevzuat.gov.tr, 2025), şirketlerin kendi iradeleri ile birleşme işlemlerini düzenlemişken yasal zorunluluk gereği birleşmeye dair bir hükme yer vermemiştir.¹

Varlıklarını daha verimli hâle getirmek ve ölçek ekonomisinden² yararlanmak, belli bir işletme büyüklüğünü gerektiren iş hedeflerinin sağlanabilmesi amacıyla işletmelerin büyüme istekleri, işletmelerin piyasaya hâkim olarak piyasayı yönlendirebilme gücüne sahip olma istekleri ve daha pek çok çeşitli sebepler dolayısıyla işletmeler birleşme yoluna gitmektedirler.

Ticaret şirketlerinin birleşme işlemlerine ilişkin hükümleri, Türk Ticaret Kanununun 134. ilâ 158. maddelerinde düzenlenmiştir. Yasa ticaret şirketlerinin iki yolla birleşmelerini öngörmektedir: Bunlardan birincisi ‘*devralma şeklinde birleşme*’ iken ikincisi ise, ‘*yeni kuruluş şeklinde birleşme*’ olarak belirtilmiştir. Devralma şeklinde birleşmeyi ‘bir şirketin diğerini devralması’ olarak tanımlayan 6102 sayılı yasa, yeni kuruluş

¹ Yasal zorunluluk gereği birleşmeye örnek olarak verilebilecek 01.11.2005 tarihli 25983 sayılı mükerrer Resmi Gazetede yayımlanan 19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanununun ‘Fona Devredilen Bankalar ile İlgili Hükümler’ başlığını taşıyan 107. maddesinin beşinci fıkrasının (a) bendi şu şekildedir:

“Fon, hisselerinin çoğunluğu veya tamamı kendisine intikal eden bankanın;

a) Gerektiğinde malî ve teknik yardım da sağlamak suretiyle, varlık ve yükümlülüklerini kısmen veya tamamen, mevcut bankalardan istekli olanlara ya da kurulacak bir bankaya devretmeye veya bankayı istekli olan başka bir bankayla birleştirmeye, (...)

yetkilidir.” (www.mevzuat.gov.tr, 2025)

² Ölçek Ekonomisi: Üretim birimlerinin boyutlarını büyütürken parça başına düşen maliyetleri küçültme. (YILMAZ, 2021: 592)

şeklinde birleşmeyi ise ‘şirketlerin yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri’ şeklinde tanımlamıştır. Dolayısıyla yasa koyucunun ticaret hukuku mevzuatında devir işlemini, birleşme işleminin bir türü olarak belirlediği anlaşılmaktadır.

Yasaya göre birleşme, devrolunan şirketin -katılan şirket- malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin -kabul eden şirket- paylarının devrolunan şirketin ortaklarıncı kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşmektedir. Birleşme ile birlikte devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün hâlinde devralmaktadır. Bununla birlikte devrolunan şirketin tüzel kişiliği sona ermekte ve şirket ticaret sicilinden silinmektedir.

Birleşme işlemi, bütün şirket türleri tarafından serbestçe yapılabilen bir işlem mahiyetinde bulunmamaktadır. Yasa koyucu, birleşme işlemlerinin hangi şirket türleri arasında yapılabileceğine ilişkin bir belirleme yapmıştır. Nitekim yasanın 137. maddesinde geçerli sayılan birleşme işlemleri tek tek sayılmak suretiyle belirtilmiştir. Dolayısıyla madde hükmünde belirtilen birleşmeler dışında yapılan işlemlerin birleşme işlemi olarak addedilmesine olanak bulunmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu işlemler, birleşme işlemlerinin ortaya çıkardığı hukukî durumları ortaya çıkaramazlar.

Yasa koyucu geçerli birleşme işlemlerinde, birleşme işlemine taraf olan şirketlerin ortaklarının paylarının ve haklarının korunması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda devrolunan şirket ortaklarının, mevcut ortaklık paylarını ve haklarını karşılayacak bir değerde, devralan şirketin payları ve hakları üzerinde istemde bulunma hakkı bulunmaktadır.

Birleşme işlemlerinde ortaklık payının ve haklarının korunması ilkesi gereği, devrolunan

şirketin ortaklarına devralan şirketin payları ve hakları verilebileceği gibi bu pay ve hakların gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi de verilebilir.

Devralma şeklinde birleşme işlemlerinde devralan şirketin sermayesini, devrolunan şirketin ortaklarının haklarının korunabilmesi amacıyla gerekli seviyede artırma yükümlülüğü bulunmaktadır.³ Yasa koyucu, devralma şeklinde birleşme işlemlerinde yasanın aynî sermaye koyulmasına ilişkin düzenlemeleri ile halka açık anonim şirketlerde yeni payların halka arzına dair hükümlerin uygulanmasına izin vermemektedir. Bunun yanında yeni kuruluş şeklinde birleşme işlemlerinde de yasa koyucu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun (www.mevzuat.gov.tr, 2025) aynî sermaye koyulmasına dair düzenlemeleri ile asgari ortak sayısına ilişkin hükümleri dışında kalan hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmektedir.

Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim organlarının birleşmeye ilişkin olarak bir rapor hazırlamaları yasa tarafından öngörülmektedir. ‘Birleşme raporu’ olarak adlandırılan bu rapor, birleşmeye katılan şirketler tarafından birlikte düzenlenebileceği gibi ayrı ayrı da düzenlenebilmektedir. Birleşme raporu düzenlenmesini öngören yasa, ayrıca bu hususa küçük ve orta ölçekli şirketler açısından bir istisna da getirmiştir. Buna göre tüm ortakların kabul etmesi kaydıyla küçük ve orta ölçekli şirketler, birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçme hakkına sahip bulunmaktadır.

Gerek devralma şeklinde birleşme gerekse yeni kuruluş şeklinde birleşme, yazılı şekilde ‘birleşme sözleşmesi’ ile yapılır. İçermesi zorun-

³ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun ‘Ticaret Şirketleri’ başlıklı ikinci kitabının genel hükümlerinde yer alan ‘Sermaye Artırımı’ başlığını taşıyan 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası şu şekildedir: “(1) Devralma yoluyla birleşmede, devralan şirket, sermayesini, devrolunan şirketin ortaklarının haklarının korunabilmesi için gerekli olan düzeyde, artırmak zorundadır.” (www.mevzuat.gov.tr, 2025)

lu hususları yasada tek tek belirtilen bu sözleşme, birleşmeye katılan şirketlerin -gerek devralan şirket gerekse devrolunan şirket- yönetim organları tarafından imzalanır ve aynı zamanda genel kurulları tarafından da onaylanır.

Yönetim organları tarafından genel kurula sunulan birleşme sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin usul ve esaslar ile aranan çoğunluk sayısı, yasada her bir şirket türü için ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu usuller çerçevesinde birleşmeye katılan şirketler tarafından alınan birleşme kararı, birleşme işleminin tescil edilebilmesi için yönetim organları tarafından ticaret siciline tescil ettirilir. Ticaret siciline yapılan başvuruda, devralan şirketin birleşme işleminin gereği olarak sermayesini artırması durumunda ek olarak esas sözleşme değişikliklerine ilişkin kararlar da sunulur. Tescil başvurusu, ticaret mevzuatında belirlenen belgelerle birlikte yapılmaktadır.⁴

Birleşme, birleşme kararının ticaret siciline tescil edilmesi ile geçerlilik kazanır. Tescil ile birlikte geçerlilik kazanan birleşme kararı neticesinde devrolunan şirket infisah eder. İnfisah eden devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi de tescil ile birlikte kendiliğinden devralan şirkete geçer. Bunun yanında devrolunan şirketin ortakları, devralan şirketin ortağı olur.

Ticaret siciline tescil ile geçerlilik kazanan birleşme kararı, aynı zamanda Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur.

2- KURUMLAR VERGİSİ MEVZUATINDA BİRLEŞME VE DEVİR İŞLEMLERİ

Birleşme işlemleri, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun (www.mevzuat.gov.tr, 2025) 18. maddesinde düzenlenmiş ve bu işlemlerin vergilendirilmesine ilişkin hususlara da aynı kanun maddesinde yer verilmiştir. Devir işlemleri

⁴ 27.01.2013 tarihli 28541 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 'Başvuru ve Belgeler' başlığını taşıyan 126. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları aşağıdaki gibidir:

"Madde 126- (1) Devrolunan şirket birleşmenin tescili için aşağıdaki belgelerle müdürlüğe başvurur:

a) Birleşme sözleşmesinin devralan ve devrolunan şirketlerin genel kurullarınca onaylanmasına ilişkin kararların noter onaylı örnekleri.

b) Birleşme sözleşmesinin bir örneği.

c) Denetime tabi şirketlerde denetçi tarafından; diğer şirketlerde ise yönetim kurulu tarafından onaylanmış son bilanço ve gerektiğinde ara bilanço.

ç) Bakanlık veya diğer resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olunması halinde, bu izin veya uygun görüş yazısı.

(2) Devralan şirket birleşmenin tescili için aşağıdaki belgelerle müdürlüğe başvurur:

a) Birleşme sözleşmesinin devralan ve devrolunan şirketlerin genel kurullarınca onaylanmasına ilişkin kararların noter onaylı örnekleri.

b) Birleşme sözleşmesinin bir örneği.

c) Birleşme sebebiyle yapılacak sermaye artırımının tescili için gerekli belgeler.

ç) Birleşmenin yeni kuruluş şeklinde yapılması halinde yeni şirketin kuruluş belgeleri.

d) Birleşmeye katılan şirketlerden her birinin, sermayelerinin karşılıksız kalıp kalmadığının, şirket özvarlıklarının tespitinin ve şayet devrolunan şirketin tapu, gemi ve fikri mülkiyet sicilleri ile benzeri sicillerde kayıtlı malvarlığının bulunması halinde bunların gerçeğe uygun değerlerinin tespitinin yapıldığı yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi şirketlerde denetçinin bu tespitlere ilişkin raporu.

e) Devrolunan şirketin tapu, gemi ve fikri mülkiyet sicilleri ile benzeri sicillerde kayıtlı bulunan mal ve haklarının listesini ve bunların kayıtlı olduğu siciller ile söz konusu mal ve hakların ilgili sicillerdeki kayıtlarına ilişkin bilgileri içeren beyan.

f) Denetim tabi şirketlerde denetçi tarafından; diğer şirketlerde ise yönetim kurulu tarafından onaylanmış son bilanço ve gerektiğinde ara bilanço.

g) Bakanlık veya diğer resmi kurumların iznine veya uygun görüşüne tabi olunması halinde, bu izin veya uygun görüş yazısı." (www.resmigazete.gov.tr, 2025)

ise, aynı Kanunun 19. maddesinde düzenlenmiş ve bu işlemin vergilendirilmesine ilişkin usul ve esaslara ise, aynı Kanunun 20. maddesinde yer verilmiştir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde Türk Ticaret Kanununda olduğu gibi kurumlar vergisi mevzuatında da birleşme işlemi ile devir işlemi birbirinden bağımsız işlemler olarak düzenlenmemiş; ticaret hukuku mevzuatına paralel bir şekilde Kurumlar Vergisi Kanununda da devir işlemleri, birleşme işlemlerinin özel bir türü olarak değerlendirilmiştir.

Birleşme işlemi, bir veya birden fazla kurumun hâlihazırda faaliyetine devam eden başka bir kuruma bir kül hâlinde devrolması veya iki veya daha fazla kurumun aktif ve pasif değerlerini bir kül hâlinde yeni kurulan bir kurumda birleştirmeleri işlemlerini ifade etmektedir. (Beyanname Düzenleme Kılavuzu, 2024; 492)

Devir işlemi ise, yasada belirtilen şartlar sağlanarak gerçekleştirilen birleşme işlemlerine verilen özel bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda tabiri caizse, 'her devir işlemi bir birleşme işlemi iken her birleşme işlemi ise bir devir işlemi değildir.' ifadesini kullanabiliriz. Dolayısıyla kurumlar vergisi uygulamasında birleşme işlemi tanımına uyan ancak devir işlemi için yasada belirtilen şartları sağlamayan tüm işlemler 'birleşme işlemi' olarak kabul edilerek bu işlemlerde Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi hükmü uygulanırken yasada belirtilen şartları sağlayan birleşme işlemleri ise, kurumlar vergisi uygulamasında 'devir işlemi' olarak kabul edilmekte ve bu işlemlerde yasanın 19. ve 20. madde hükümleri uygulanmaktadır.

Bir veya birden fazla kurumun, tüm aktif ve pasif değerleriyle birlikte kül hâlinde faaliyetine hâlihazırda devam eden veya birleşme işlemi dolayısıyla yeni kurulan bir diğer kuruma devrolması işlemi, kurumlar vergisi mevzuatında 'birleşme' olarak ifade edilmektedir. Bu çerçevede gerçekleşen birleşme işlemi neticesinde

aktif ve pasif değerlerini kül hâlinde devreden şirket, 'birleşen kurum'; birleşen kurumun tüm aktif ve pasif değerlerini kül hâlinde alan şirket ise, 'birleşilen kurum' olarak adlandırılmaktadır. Kurumlar vergisi mevzuatının bu tanımlaması, ticaret mevzuatı ile birlikte ele alındığında ticaret mevzuatının 'katılan şirket' olarak ifade ettiği kurumun kurumlar vergisi mevzuatında 'birleşen kurum'; 'kabul eden şirket' olarak ifade ettiği kurumun ise 'birleşilen kurum' olarak ifade edildiği anlaşılmaktadır.

Yasaya göre birleşme işlemi ile birlikte birleşen kurum infisah eder ve bu durumun bir sonucu olarak kurumun tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinir. Bu açıdan birleşme işlemi, birleşen kurumlar açısından tasfiye hükmündedir. Tasfiye işlemine ilişkin usul ve esasların uygulandığı birleşme işlemlerinde tasfiye işlemlerinden farklı olarak 'tasfiye kârı' yerine aynı usul ve esaslarla hesaplanan 'birleşme kârı', vergiye matrah olmaktadır.

Bu özelliği ile kurumlar vergisi mevzuatında belirlenen birleşme işlemi ile ticaret mevzuatında düzenlenen birleşme işlemi birbirinden ayrılmaktadır. Nitekim ticaret mevzuatında düzenlenen birleşme işlemleri -gerek devralma şeklinde birleşme gerekse yeni kuruluş şeklinde birleşme- neticesinde birleşen (katılan) kurum tasfiyesiz bir şekilde infisah olurken kurumlar vergisi uygulamasında birleşme işlemleri tasfiye hükmünde kabul edilmiştir.

Kurumlar vergisi uygulamasında 'vergili birleşme' olarak da ifade edilen birleşme işlemlerinde birleşmenin gerçekleştiği tarihi kapsayan hesap döneminin başından birleşme işleminin gerçekleştiği tarihe kadar olan kıst döneme ilişkin birleşen kurum bünyesinde ortaya çıkan faaliyet kârları ile değer artışları vergilendirilmektedir.

Birleşme kârı hesaplamasında birleşilen kurumdan alınan değerler, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun (www.mevzuat.gov.tr, 2025) değer-

leme hükümleri dikkate alınmak suretiyle bu yasa da belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilir. Buna ilaveten birleşilen kurum tarafından birleşen kurum ortaklarına verilen değerler, Kurumlar Vergisi Kanunun 13. maddesinde yer verilen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerine göre belirlenmektedir.

Yasa koyucunun birleşme işlemlerinde sorumluluğu, birleşilen kurum üzerine yüklediği görülmektedir. Nitekim yasa da tasfiye hükümlerine göre tasfiye memurlarına düşen ödev ve sorumlulukların birleşme işlemlerinde birleşilen kuruma ait olduğu belirtilmiştir.

Vergili birleşme olarak ifade edilen birleşme işlemlerinin özel bir türü olarak belirlenen devir işlemleri, Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesinde düzenlenmiştir. Yasaya göre bir birleşme işleminin devir işlemi olarak kabul edilebilmesi için iki şart bulunmaktadır. Bu şartlardan birincisi, birleşen kurum ile birleşilen kurumun kanunî merkezlerinin veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması iken ikinci şart ise, birleşme ile münfesi kurum hâline gelen birleşen kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından kül hâlinde -tüm aktif ve pasif değerleriyle bir bütün hâlinde- devralınarak aynen bilançosuna geçirilmesidir. Yasa koyucu bunun yanında bu şartları sağlayan tür değiştirme işlemlerini de devir işlemi olarak kabul etmektedir.

Yasanın 18. maddesinde belirtilen birleşme işlemlerinden doğan kazançların ve değer artışlarının vergilendirilmesi, genel kural olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla 18. madde kapsamına giren, bir başka ifadeyle yasanın 19. maddesindeki şartları sağlamayan ve böylece devir hükmünde kabul edilmeyen birleşme işlemlerinden doğan kazançların ve değer artışlarının vergilendirilmesi gerekmektedir. Devir hükmündeki birleşme işlemlerinden doğan kazançlar ve değer artışları ise, yasanın 20. maddesinde belirtilen şartların sağlanması hâlinde

vergilendirilmemekte; bu şartlar sağlanmadığı takdirde ise, birleşme kârı hesaplanarak vergilendirilmektedir.

Devir hükmündeki birleşme işlemlerinden doğan kazançların ve değer artışlarının vergilendirilmemesi için sağlanması gereken şartlar yasa da şu şekilde belirtilmiştir:

a) Birleşen ve birleşilen kurumların devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları birleşen ve dolayısıyla infisah eden kurumun, birleşmenin gerçekleştiği tarihi kapsayan hesap döneminin başından birleşme işleminin gerçekleştiği tarihe kadar olan kıst döneme ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin, birleşme işleminin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde birleşen (münfesi) kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi.

Örnek: Hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan ve kanunî merkezi Ankara'da bulunan Çankaya Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı (A) Ltd. Şti.'nin, 06.05.2024 tarihinde ticaret siciline tescil, 08.05.2024 tarihinde ilan edilen karar gereği tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan ve kanunî merkezi İstanbul'da bulunan Mecidiyeköy Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı (B) Ltd. Şti.'ye devrolmuş ve tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiştir. Bu işlem Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesinde yer alan şartları sağladığından devir işlemi olarak kabul edilmektedir. Bu birleşme işleminden doğan kazançların ve değer artışlarının vergilendirilmemesi için -diğer şartların da sağlanması kaydıyla- 06.05.2024 tarihi itibarıyla, münfesi (A) Ltd. Şti. ile birleşilen kurum pozisyonundaki (B) Ltd. Şti.'nin (A) Ltd. Şti.'ye ait kurumlar vergisi beyannamesini birlikte hazırlamaları ve imzalamaları ve aynı zamanda bu beyannameyi 07.06.2024 tarihine kadar Çankaya Vergi Dairesi Müdürlüğüne vermeleri gerekmektedir.

Örnek: Yukarıdaki örnekte (A) Ltd. Şti.'nin hesap dönemi olarak 1 Eylül - 31 Ağustos özel

hesap dönemini kullandığını varsayarsak birleşme işleminin niteliğinde, devir tarihinde ve beyannamenin verilmesi gereken tarihte herhangi bir değişiklik olmamaktadır. Yani bu durumda da İşlem Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesinde yer alan şartları sağladığından devir işlemi olarak kabul edilmekte; bu birleşme işleminden doğan kazançların ve değer artışlarının vergilendirilmemesi için -diğer şartların da sağlanması kaydıyla- 06.05.2024 tarihi itibarıyla (A) Ltd. Şti. ile (B) Ltd. Şti.'nin (A) Ltd. Şti.'ye ait kurumlar vergisi beyannamesini birlikte hazırlamaları ve imzalamaları ve bu beyannameyi 07.06.2024 tarihine kadar Çankaya Vergi Dairesi Müdürlüğüne vermeleri gerekmektedir.

b) Devir işleminin birleşen kurumun tâbi olduğu hesap döneminin kapandığı aydan itibaren kurumlar vergisi beyannamesini beyan etmesi gereken ayın sonuna kadar geçen süre içinde gerçekleşmesi durumunda, birleşen (münfesihi) kurumun birleşme tarihini kapsayan hesap döneminden önceki hesap dönemine ilişkin birleşen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesinin müştereken hazırlanması, imzalanması ve birleşme işleminin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde birleşen (münfesihi) kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi.

Örnek: Hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan ve kanunî merkezi İzmir'de bulunan Hasan Tahsin Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı (LV) Tekstil Ltd. Şti.'nin, 18.03.2024 tarihinde ticaret sicilinde tescil, 20.03.2024 tarihinde ilan edilen karar gereği tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan ve kanunî merkezi Malatya'da bulunan Beydağı Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı (BC) Tekstil Ltd. Şti.'ye devrolmuş ve tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiştir. Bu işlem Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesinde yer alan şartları sağladığından devir işlemi olarak kabul edilmektedir. Bu birleşme işleminden doğan kazançların ve değer

artışlarının vergilendirilmemesi için -diğer şartların da sağlanması kaydıyla- 18.03.2024 tarihi itibarıyla (LV) Ltd. Şti. ile (BC) Ltd. Şti.'nin (LV) Ltd. Şti.'ye ait gerek 01.01.2024 - 17.03.2024 tarihlerini kapsayan kıst dönemindeki faaliyetine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesini gerekse 01.01.2023 - 31.12.2023 tarihlerini kapsayan 2023 hesap dönemindeki faaliyetine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesini birlikte hazırlamaları ve imzalamaları gerekmektedir. Bununla birlikte (LV) Ltd. Şti. ile (BC) Ltd. Şti., müştereken imzaladıkları bu beyannameleri 19.03.2024 tarihine kadar Hasan Tahsin Vergi Dairesi Müdürlüğüne vermeleri gerekmektedir.

Örnek: Hesap dönemi olarak 1 Nisan - 31 Mart özel hesap dönemini kullanan ve kanunî merkezi İzmir'de bulunan Hasan Tahsin Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı (LV) Tekstil Ltd. Şti.'nin, 06.05.2024 tarihinde ticaret sicilinde tescil, 08.05.2024 tarihinde ilan edilen karar gereği tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde hesap dönemi olarak takvim yılını kullanan ve kanunî merkezi Malatya'da bulunan Beydağı Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı (BC) Tekstil Ltd. Şti.'ye devrolmuş ve tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiştir. Bu işlem Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesinde yer alan şartları sağladığından devir işlemi olarak kabul edilmektedir. Bu birleşme işleminden doğan kazançların ve değer artışlarının vergilendirilmemesi için -diğer şartların da sağlanması kaydıyla- 06.05.2024 tarihi itibarıyla (LV) Ltd. Şti. ile (BC) Ltd. Şti.'nin (LV) Ltd. Şti.'ye ait gerek 01.04.2024 - 05.05.2024 tarihlerini kapsayan kıst dönemindeki faaliyetine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesini gerekse 01.04.2023 - 31.03.2024 tarihlerini kapsayan özel hesap dönemindeki faaliyetine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesini birlikte hazırlamaları ve imzalamaları gerekmektedir. Bununla birlikte (LV) Ltd. Şti. ile (BC) Ltd. Şti., müştereken imzaladıkları bu beyannameleri 07.06.2024 tarihine kadar Hasan Tahsin Vergi Dairesi Müdürlüğüne vermeleri gerekmektedir.

c) Birleşilen kurumun, birleşen kurumun taahhük etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve birleşen kuruma ait diğer ödev ve yükümlülükleri yerine getireceğini, birleşen kurumun birleşme işlemi dolayısıyla verilen kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde bir taahhütname ile taahhüt etmesi.

ç) Bu taahhüde ilaveten ilin en büyük mal memuru (Defterdar) tarafından birleşilen kurumdaki teminat istenmesi hâlinde, birleşilen kurum tarafından teminat gösterilmesi.

Bu şartları sağlayan birleşme işlemleri -tür değişirme işlemleri de dahil- devir hükmünde kabul edilmekte ve devir hükmündeki bu işlemlerde birleşmeden doğan kazançlar ve değer artışları vergilendirilmemektedir.

Bu şartların sağlanmasında devir tarihi, yasa göre şirket yetkili organlarının birleşme işlemine ilişkin kararının ticaret siciline tescil edildiği tarih olarak belirlenmiştir.

3- BİRLEŞME VE DEVİR İŞLEMLERİNDE NAKDİ SERMAYE ARTIRIMI UYGULAMASI

Ticaret şirketlerinin birleşme işlemleri açısından vergi hukuku uygulaması ile genel manada paralellik arz eden ticaret hukuku uygulamasında, birleşme işlemleri kapsamında birleşen (katılan) kurumların tüm aktif ve pasiflerinin kül hâlinde birleşilen (kabul eden) kurumlara devr olduğundan ve tüzel kişiliklerinin ticaret sicilinden silindiğinden; birleşilen (kabul eden) kurumların ise birleşen (katılan) kurumların aktif ve pasif değerlerini bir bütün hâlinde kayıtlı değerleri üzerinden aynen bilançosuna aldığından ve münferih hâle gelen şirketin ortaklarına birleşilen kurumun payları ve hakları veya bunlara denk gelen bir ayrılma akçesi vermesi gerektiğinden önceki bölümlerde bahsetmiş idik.

Türk Ticaret Kanununun 142. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre devralma yoluyla birleşme işlemlerinde birleşilen (kabul eden) şirketin, ticaret hukukunda gözetilen ortaklığın devamı

ilkesi ile birleşen kurum ortaklarının haklarının korunması ilkesi gereği, sermayesini gerekli düzeyde artırma mecburiyeti bulunmaktadır. Yasa hükmüne göre bu durumda ticaret şirketleri, sermaye artırımlarını aynî olarak yapamamakta; aksine nakdî sermaye artırımını yapabilmektedirler.

Sermayelerini birleşme işlemi çerçevesinde nakit olarak artıran ticaret şirketlerinin kurumlar vergisi mükellefi olmaları durumunda yasa koyucu, Kurumlar Vergisi Kanununda yazılı şartların da sağlanması kaydıyla mükelleflerin yasaya göre hesaplanan belirli bir tutarı kurum kazancından indirmelerine izin vermektedir. Kurumlar Vergisi Kanununun 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendinde düzenlenen indirim unsuru, nakden sermaye artışı yapan veya ilk kuruluş aşamasında sermaye taahhüdünü nakden yerine getiren şirketlerin, nakden artırdıkları/yerine getirdikleri sermaye tutarı üzerinden hesaplanacak tutarın kurum kazancından indirilmesi suretiyle uygulanmaktadır.

Ancak Türk Ticaret Kanununun 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği nakdî sermaye artırımının yapılması durumunda, sermaye artırımını yapan mükellef kurumun yasa da belirtilen diğer şartları sağlaması hâlinde dahi, Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü çerçevesinde kurum kazancından faiz indirimi yapma imkânı bulunmamaktadır. Nitekim yasa, nakdî sermaye artırımının uygulamasında sermaye şirketlerinin birleşme, devir ve bölünme işlemlerine taraf olmalarından kaynaklanan sermaye artırımlarının hesaplamada dikkate alınamayacağını belirtmektedir.

Örnek: Kanunî merkezi Antalya'da bulunan Muratpaşa Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren (Golding) Ltd. Şti. ile kanunî merkezi Mersin'de bulunan Erdemli Vergi Dairesi Müdürlüğüne bağlı olarak faaliyet gösteren (Perutz) Ltd. Şti., 13.07.2024 tarihinde tescil edilen genel kurul kararı ile Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında birleşmiştir. Bir-

leşme işlemi neticesinde, (Golding) Ltd. Şti.'nin tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde (Perutz) Ltd. Şti.'ye devrolmuş ve (Golding) Ltd. Şti. ticaret sicilinden silinmiştir.

(Perutz) Ltd. Şti., ortaklığın devamı ilkesi gereği (Golding) Ltd. Şti.'nin ortakları Nisa Hanım ile Pelin Hanım'a ortaklık payı verme kararı almıştır. Bu kapsamda (Perutz) Ltd. Şti., münfesi kurum ortaklarının ve kendi ortaklarının haklarını koruyabilmek amacıyla 3.000.000,00-TL olan sermayesini 8.000.000,00-TL'ye çıkarma kararı da almıştır. 13.07.2024 tarihinde ticaret siciline tescil edilen bu kararlara istinaden (Perutz) Ltd. Şti.'nin tek ortağı Polat Bey, 20.07.2024 tarihinde sermaye artırımına konu tutarı (5.000.000,00-TL) şahsî banka hesabından şirket banka hesabına göndermiştir.

Her ne kadar nakdî sermaye artışları dolayısıyla şirketlerin Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü gereği hesaplanan tutarları -yasadaki şartların sağlanması durumunda- kurum kazancından indirim hakkı bulursa da birleşme, devir ve bölünme işlemlerinden doğan sermaye artışları dolayısıyla faiz indirimi yapılmasına yasa koyucu izin vermemektedir. Bu sebeple (Perutz) Ltd. Şti. tarafından yapılan ve birleşme işleminin kaynaklanan sermaye artırımını dolayısıyla Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü kapsamında kurum kazancından indirim imkânı bulunmamaktadır.

Örnek: Yukarıdaki örnekte Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında birleşen (Golding) Ltd. Şti. ile (Perutz) Ltd. Şti.'nin aynı Kanunun 19. maddesindeki şartları sağlayarak birleştiğini varsayalım. Devir işlemi ile bütün aktif ve pasif değerleri kül hâlinde (Perutz) Ltd. Şti.'ye devrolan (Golding) Ltd. Şti., infisah ederek ticaret sicilinden silinmiştir.

Münfesi kurum ortaklarının ve kendi ortak-

larının haklarını koruyabilmek amacıyla nakdî olarak sermayesini artıran (Perutz) Ltd. Şti.'nin söz konusu sermaye artışı dolayısıyla Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü kapsamında indirim hakkı bulunmamaktadır. Nitekim söz konusu yasa hükmü, birleşme ve bölünme işlemlerinden kaynaklanan sermaye artışlarını olduğu gibi devir işlemlerinden kaynaklanan sermaye artışlarını da uygulama alanı dışında bırakmaktadır. Dolayısıyla (Golding) Ltd. Şti.'yi Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesindeki şartları sağlayarak devralan (Perutz) Ltd. Şti.'nin bu işlem çerçevesinde nakden artırdığı sermaye dolayısıyla aynı Kanunun 10/1-ı hükmü kapsamında indirim hakkı bulunmamaktadır.

Birleşme, devir ve bölünme işlemlerinden dolayı yapılan nakdî sermaye artırımlarının Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü kapsamında indirim müessesesi kapsamı dışında bulunmasına rağmen bu işlemlerden kaynaklanmayan nakdî sermaye artışlarına ilişkin -diğer şartların da sağlanması kaydıyla- mükellef kurumların indirim hakkı bulunduğu izahtan varesidir.

Diğer yandan nakdî sermaye artırımını yapan ve kurum kazancından indirim yapılma şartlarını sağlayan mükellef kurumların daha sonra birleşme işlemi ile başka bir kurumu devralması durumunda, bu birleşme işleminin nakdî sermaye artışından kaynaklanan faiz indirimi müessesesine etkisi bulunmamaktadır.⁵

Örnek: 1998 yılından beri tekstil sektöründe faaliyette bulunan (MK) Tekstil Ltd. Şti., 28.02.2023 tarihinde 12.000.000,00-TL olan sermayesini 18.000.000,00-TL'ye çıkarma kararı almıştır. Şirketin genel kurul kararına göre bu sermaye artışı, şirket ortakları tarafından kararın tescil tarihinden itibaren bir ay içinde nakit olarak yerine getirilecektir.

⁵ Bkz. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 09.10.2018 tarihli 897178 sayılı Özelgesi. (www.gib.gov.tr, 2025)

28.02.2023 tarihli genel kurul kararı, 03.03.2023 tarihinde ticaret sicilinde tescil, 05.03.2023 tarihinde ise ilan edilmiştir. Şirket ortaklarından Mustafa Bey, şahsî banka hesabından şirket hesabına 15.03.2023 tarihinde 4.000.000,00-TL göndermiştir. Şirketin diğer ortağı Kemal Bey ise, 21.03.2023 tarihinde kalan 2.000.000,00-TL'yi şahsî banka hesabından şirket banka hesabına göndermiştir.

(MK) Tekstil Ltd. Şti., 23.09.2023 tarihinde ticaret siciline tescil edilen genel kurul kararı ile Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında (ATA) Tekstil Ltd. Şti. ile birleşmiş; bu birleşme işleminde (MK) Tekstil Ltd. Şti. birleşilen kurum, (ATA) Tekstil Ltd. Şti. ise birleşen kurum konumunda olmuş ve doğal olarak (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'nin tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde (MK) Tekstil Ltd. Şti.'ye geçerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiştir.

(MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap dönemi içinde nakdî olarak artırdığı sermayesinden doğan kurum kazancından indirim hakkı, diğer şartların da sağlanması kaydıyla, söz konusu birleşme işleminden etkilenmemektedir. Nitekim sermaye artışı yapan (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin tüzel kişiliği ve mükellefiyeti birleşme işleminden sonra devam etmekte ve sermaye artışı, birleşme işleminden kaynaklanmamaktadır. Dolayısıyla (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap dönemine ilişkin beyan edeceği kurumlar vergisi beyannamesinde bu yıl içinde gerçekleştirdiği nakdî sermaye artışı dolayısıyla yasaya göre hesaplanan tutarı, kurum kazancından Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü gereği indirim hakkı bulunmaktadır.

Birleşme işlemine birleşen kurum olarak taraf olan ve birleşme işlemi neticesinde tüzel kişilikleri ticaret sicilinden silinen şirketlerin birleşme işleminin gerçekleştiği yıl içinde nakdî sermaye artırımları durumunda, bir başka ifadeyle nakdî sermaye artışı gerçekleştiren şirketlerin aynı hesap dönemi içinde birleşme işlemi ile

bütün aktif ve pasif değerlerini bir başka şirkete devrederek ticaret sicilinden silinmesi durumunda, birleşilen kurum birleşen kurumun tüm haklarına sahip olduğundan Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü kapsamındaki indirim hakkına sahip bulunmaktadır.

Yasa hükmüne göre infisah eden kurumun, birleşme işleminin gerçekleştiği hesap döneminin başından birleşme tarihine kadar olan kıst dönem için vereceği kurumlar vergisi beyannamesinde söz konusu tutarı kurum kazancından indirim hakkı bulunmamaktadır. Bu hakkın münfesi kurum tarafından kullanılamamasının nedeni ise, indirim tutarının hesaplanmasında yasa koyucunun Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından yararlanılan yıl için en son ilan edilen oranın dikkate alınmasına hükmetmesidir. TCMB tarafından son belirleme yılın sonunda yapıldığından ve ticaret sicilinden silinen bir şirketin ticaret sicilinden silindikten sonra beyanname verme imkânı olmadığından bu indirim hakkını kullanma olanağına teknik olarak sahip bulunmamaktadır.

Örnek: Yukarıdaki (MK) Tekstil Ltd. Şti. ile (ATA) Tekstil Ltd. Şti. örneğini, birleşen kurum ile birleşilen kurumları tersine çevirerek ele alalım. Yani yukarıdaki örnektekinin tersine -diğer bilgiler aynı kalmak kaydıyla- (MK) Tekstil Ltd. Şti. ile (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'nin Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında birleştiğini; bu birleşme işleminde (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin birleşen kurum, (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'nin ise birleşilen kurum konumunda olduğunu ve doğal olarak (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'ye geçerek tüzel kişiliğinin ticaret sicilinden silindiğini varsayalım.

Bu durumda birleşme tarihinden sonra (23.09.2023) (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin tüzel kişiliği ticaret sicilinden silindiğinden bu tarihten sonra söz konusu şirketin herhangi bir beyanname verme imkânı bulunmamaktadır. Yasaya göre

Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmünde yer alan faiz indiriminin hesaplanmasında kullanılan TCMB oranı ise bu tarih itibarıyla henüz belli olmadığından (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin birleşmeden doğan kazançları ve değer artışlarını beyan ettiği kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinde nakdî sermaye artışından doğan faiz indirimini yapamayacağı açıktır.

(MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin sahip olduğu ve 2023 hesap döneminde kullanamadığı bu indirim hakkı, (MK) Tekstil Ltd. Şti.'yi kül hâlinde devralan (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'ye geçer. Dolayısıyla (MK) Tekstil Ltd. Şti. tarafından yapılan nakdî sermaye artışından Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü gereği doğan faiz indirimi tutarı, (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde dikkate alınabilecektir.

Örnek: Yukarıdaki örnekteki tüm verileri aynen alarak birleşme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesi kapsamında gerçekleştirildiğini varsayalım. Birleşme işlemi ile aynı yıl içinde gerçekleştirilen nakdî sermaye artışı dolayısıyla kurum kazancından indirilebilecek tutar, birleşilen kurum tarafından sermayenin artırıldığı hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde indirim konusu yapılabilecektir.

Bu çerçevede birleşme işleminin kurumlar vergisi mevzuatı kapsamındaki niteliğinin nakdî sermaye artışından kaynaklanan faiz indirimi uygulamasını etkilemediği anlaşılmaktadır.

Nakdî sermaye artışı yapan ve bu kapsamda Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü gereği kurum kazancından indiren bir şirketin sermaye artışını izleyen hesap dönemleri içinde Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında bir başka şirket ile birleşerek ticaret sicilinden silinmesi durumunda, mükellef kurumların sermaye artışını takip eden dört hesap döneminde indirme haklarından kullanılamayan haklar birleşilen kurum tarafından kullanılabilir.

Örnek: 1998 yılından beri tekstil sektöründe faaliyette bulunan (MK) Tekstil Ltd. Şti., 28.02.2023 tarihinde 12.000.000,00-TL olan sermayesini 18.000.000,00-TL'ye çıkarma kararı almıştır. Şirketin genel kurul kararına göre bu sermaye artışı, şirket ortakları tarafından kararın tescil tarihinden itibaren bir ay içinde nakit olarak yerine getirilecektir.

28.02.2023 tarihli genel kurul kararı, 03.03.2023 tarihinde ticaret sicilinde tescil, 05.03.2023 tarihinde ise ilan edilmiştir. Şirket ortaklarından Mustafa Bey, şahsî banka hesabından şirket hesabına 15.03.2023 tarihinde 4.000.000,00-TL göndermiştir. Şirketin diğer ortağı Kemal Bey ise, 21.03.2023 tarihinde kalan 2.000.000,00-TL'yi şahsî banka hesabından şirket banka hesabına göndermiştir. Diğer şartların da sağlanması kaydıyla (MK) Tekstil Ltd. Şti., 2023 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hüküm gereği hesapladığı tutarı kurum kazancından indirmiştir.

(MK) Tekstil Ltd. Şti., 23.04.2024 tarihinde ticaret siciline tescil edilen genel kurul kararı ile Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında (ATA) Tekstil Ltd. Şti. ile birleşmiş; bu birleşme işleminde (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin tüm aktif ve pasif değerleri kül hâlinde (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'ye geçerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiştir.

(MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap dönemi içinde nakdî olarak artırdığı sermayesinden doğan kurum kazancından izleyen dört hesap döneminde indirim yapma hakkı bulunan 2024 hesap dönemine ilişkin indirim hakkını kullanmadan ticaret sicilinden silinmiştir. (ATA) Tekstil Ltd. Şti., (MK) Tekstil Ltd. Şti.'yi kül hâlinde devraldığından söz konusu şirketin ödev ve yükümlülükleri ile birlikte hakları da (ATA) Tekstil Ltd. Şti.'ye geçmiştir. Dolayısıyla (ATA) Tekstil Ltd. Şti., (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap döneminde gerçekleştirdiği nakdî sermaye artışından

doğan faiz indirimi hakkını 2024, 2025, 2026 ve 2027 hesap dönemlerinde -faiz indirimi tutarının kurumlar vergisi matrahından yüksek olması durumunda- kullanma hakkına sahiptir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında gerçekleşen birleşme işleminin aynı Kanunun 19. maddesinde belirtilen şartları sağladığını varsaydığımızda da aynı hususlar geçerli bulunmaktadır.

Nakdî sermaye artırımını yapan ve hesapladığı faiz indirimi tutarından daha düşük kurumlar vergisi matrahı bulunduğundan indirim hakkını kullanamayan mükellef kurumların bu indirim haklarını kullanamadan Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi kapsamında birleşerek ticaret sicilinden silinmesi durumunda, kazanç yetersizliği dolayısıyla kullanılamayan haklar öncelikle birleşen kurumun hesap dönemi başından birleşme tarihine kadar olan kıst döneme ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde kurum kazancından indirilebilmektedir. Birleşen kurum tarafından kıst döneme ait kurumlar vergisi beyannamesinde de yine kazanç yetersizliği dolayısıyla indirim konusu yapılamaması durumunda, birleşilen kurum tarafından birleşme tarihini içine alan hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinde dikkate alınabilmektedir.

Örnek: Bir önceki örnekteki veriler üzerinden hareket edelim. Bir önceki örnekte 2023 hesap döneminde nakdî sermaye artışı gerçekleştiren ve 2023 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde bu artıştan doğan tutarı kurum kazancından indiren (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin bu örneğimizde kazanç yetersizliği dolayısıyla hesapladığı tutarı kurum kazancından indiremediğini varsayalım. 2024 yılında gerçekleşen birleşme işlemi dolayısıyla (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap döneminde nakden artırdığı ve aynı yıla ait kurumlar vergisi beyannamesinde kurum kazancından indiremediği tutarı, 01.01.2024 - 22.04.2024 tarihleri arasındaki (bu tarihler dahil) faaliyetine ilişkin beyan ettiği kurumlar vergisi

beyannamesinde kurum kazancından indirme hakkına sahip bulunmaktadır. Bu durumda 2023 hesap dönemine ait faiz indirimi (MK) Tekstil Ltd. Şti. tarafından yapıldığından 2024 hesap dönemine ilişkin vereceği kurumlar vergisi beyannamesinde (ATA) Tekstil Ltd. Şti., söz konusu tutarı kurum kazancından indirme hakkına sahip bulunmamaktadır.

Şayet (MK) Tekstil Ltd. Şti., 2023 hesap döneminde kazanç yetersizliği dolayısıyla kurum kazancından indiremediği faiz tutarını kıst döneme ait kurumlar vergisi beyannamesinde de indirememiş ise ya da bir kısmını indirebilmiş ise, bu durumda (ATA) Tekstil Ltd. Şti. 2024 hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde (MK) Tekstil Ltd. Şti. tarafından indirilemeyen faiz tutarını kurum kazancından indirme hakkına sahip olmaktadır.

Diğer yandan kazanç yetersizliği nedeniyle nakdî sermaye artışı yapılan hesap dönemine ait kurumlar vergisi beyannamesinde indirilemeyen faiz tutarları, izleyen hesap dönemine ait geçici vergi beyannamelerinde kurum kazancından indirilebilmektedir. Bu hak, birleşme işleminden sonra birleşilen kuruma geçeceğinden bu indirimin birleşilen kurumun geçici vergilendirme dönemleri itibarıyla kurum kazancından yapılabileceğinin kabulü gerekmektedir.

Örnek: Bir önceki örneğe dönecek olursak, (MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin 2023 hesap döneminde kazanç yetersizliği dolayısıyla söz konusu yıla ait kurum kazancından indiremediği faiz tutarını, 2024 hesap döneminin üç aylık geçici vergi döneminde kurum kazancından indirdikten sonra birleşme işlemi ile ticaret sicilinden silindiğini varsayalım. Bu durumda (ATA) Tekstil Ltd. Şti., -(MK) Tekstil Ltd. Şti.'nin kıst döneme ait kurumlar vergisi beyannamesinde kazanç yetersizliği nedeniyle indirim konusu yapamaması durumunda- 2024 hesap döneminin altı aylık ve dokuz aylık geçici vergilendirme dönemlerinde kurum kazancından bu tutarı indirme hakkına sahip bulunmaktadır.

Birleşen kurumlar tarafından verilen kıst döneme (birleşme işleminin gerçekleştiği hesap döneminin başından birleşme tarihine kadar olan dönem) ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde, Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü kapsamında yalnızca önceki hesap dönemlerinde kazanç yetersizliği dolayısıyla indirilemeyen faiz tutarlarının indirimine izin verilmesi üzerinde durulması gereken bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim yasa gereği birleşilen tarihi kapsayan hesap dönemine ait faiz indirimi tutarının kıst döneme isabet eden kısmının birleşen kurum tarafından verilen kurumlar vergisi beyannamesinde kurum kazancından indirilmesine yasa koyucu tarafından izin verilmemektedir.

İktisat doktrininde çeşitli iktisadî olgular (enflasyon, fırsat maliyeti, işletmelerin likidite tercihleri vb.) sebebiyle şu anda elde edilen paranın reel değeri ile gelecekte elde edilecek paranın reel değerinin, her iki tutarın nominal değerleri eşit olsa dahi, aynı olmadığını ifade eden '*paranın zaman değeri*' çerçevesinde, yasa koyucunun bu uygulamasının mükellef kurumlar aleyhine bir durum ortaya çıkardığını ifade edebiliriz. (ÖZKAYA ve CANPOLAT, 2024: 34-35)

Bu durum Kurumlar Vergisi Kanununun 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendinde yer alan "*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından indirimden yararlanılan yıl için en son açıklanan*" ibaresinin varlığından kaynaklanmaktadır. Zira yararlanılan yıl için son açıklanan veri Aralık ayının sonunda açıklandığından bu veri dışındaki herhangi bir verinin hesaplamada kullanılma imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla yasada yapılacak değişiklik ile birleşme işlemi gerçekleştiği tarih itibarıyla açıklanan son verinin hesaplamada dikkate alınmasının sağlanmasını, birleşme işlemlerine ilişkin birleşen kurumlar tarafından kıst döneme ilişkin verilen kurumlar vergisi beyannamesinde Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü kapsamında indirim yapılabilmesinin sağlanmasını ve birleşilen ku-

rum tarafından verilecek yıllık kurumlar vergisi beyannamesinde ise, birleşme tarihinden hesap dönemi sonuna kadar olan kıst dönem için söz konusu faiz indiriminden yararlanılmasının sağlanmasını öneriyoruz.

SONUÇ

Yasa koyucu tarafından piyasada güçlü sermaye yapılarına sahip şirketlerin varlığını artırmak ve bunun doğal bir sonucu olarak ekonomik krizlerde ülke ekonomisi üzerindeki etkileri en aza indirebilmek amacıyla kurumlar vergisi mükelleflerine, nakden sermaye artırımlarında ya da yeni kurulan şirketlerin sermaye taahhütlerinin nakden yerine getirilmesinde kurum kazancından belirli bir tutarı indirme hakkı tanınmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesinde yer verilen birleşme işlemleri ile 19. maddesinde yer verilen devir işlemlerine taraf olmaksızın kaynaklanan nakdî sermaye artışları ise, bu teşvik uygulaması kapsamı dışında kalmaktadır. Yani birleşme ve devir işlemlerine taraf olan bir şirketin söz konusu işlemler dolayısıyla sermayesini nakit olarak artırması durumunda Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı hükmü çerçevesinde kurum kazancından indirim yapma hakkı bulunmamaktadır.

Söz konusu yasa hükmü kapsamında indirim hakkı elde ettiği nakit sermaye artırımının sonrasında birleşme ve devir işlemleri ile tüzel kişiliğinin ticaret sicilinden silinmesi durumunda, münfesihi kurumun sahip olduğu ancak ticaret sicilinden silindiği için kullanamadığı haklar, birleşilen/devrolunan şirkete geçmektedir ve bu şirket tarafından kullanılmaktadır.

Diğer yandan kurumlar vergisi mevzuatında teşvik uygulamasının münfesihi kurum açısından uygulanabildiği tek hususun bulunduğu görülmektedir. Nakden artırdığı sermaye dolayısıyla sahip olduğu faiz indirimi hakkını matrahının yetersiz olması nedeniyle ilgili yılda kullanamayan kurumlar vergisi mükelleflerinin izleyen yıllarda

söz konusu haklarını kullanamadan birleşme veya devir işlemi ile ticaret sicilinden silinmesi durumunda bu hakları kullanabilmektedir. Nitekim Kurumlar Vergisi Kanununun 18. ve 19. maddeleri kapsamındaki işlemler çerçevesinde infisah eden kurumlar, birleşmenin/devrin gerçekleştiği tarihi içine alan hesap döneminin başından birleşme/devir tarihine kadar olan kıst dönemdeki faaliyetlerine ilişkin verecekleri kurumlar vergisi beyannamesinde önceki hesap dönemlerinde indirmedikleri tutarları indirme hakkına sahip bulunmaktadır.

Münfesi kurumların kıst dönemdeki faaliyetlerine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinde yalnızca önceki hesap dönemlerinde matrah yetersizliğinden dolayı indirmedikleri tutarları indirmelerine izin veren yasa koyucu, faiz indiriminin birleşmenin/devrin gerçekleştiği hesap döneminin kıst dönemine isabet eden kısmının indirilmesine izin vermemektedir. Bu durum Kurumlar Vergisi Kanununun 10/1-ı. hükmünde yer alan “*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından indirimden yararlanılan yıl için en son açıklanan*” ibaresinden kaynaklanmaktadır.

Mevzuattaki bu uygulama ise mükellef kurumların maddi olarak aleyhine bir durum meydana getirmektedir. Nitekim münfesi kurumun kıst döneme ilişkin söz konusu faiz indirimini yapabilmesi durumunda daha az vergi ödeyecek olması, bir bakıma ödenmesi gereken verginin mükelleflerden vergi idaresi tarafından peşinen alınması anlamını taşımaktadır. Paranın zaman değeri, enflasyon, fırsat maliyeti vb. iktisadî olgular perspektifinden bu hususa baktığımızda mükellef kurumların maddi olarak aleyhlerine olan bu düzenlemenin yasada yapılacak düzenlemeler ile birleşme ve devir işlemlerinde münfesi kurumların kıst döneme ilişkin verdikleri

kurumlar vergisi beyannamesinde bu döneme isabet eden faiz indirimi tutarlarının münfesi kurum tarafından kıst döneme ait kurum kazancından indirilmesinin sağlanmasını öneriyoruz.

KAYNAKÇA

- 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu. (www.mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 17 Ocak 2025.
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu. (www.mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 16 Şubat 2025.
- 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. (www.mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 15 Ocak 2025.
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu. (www.mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 10 Şubat 2025.
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu. (www.mevzuat.gov.tr). Erişim Tarihi: 12 Ocak 2025.
- Beyanname Düzenleme Kılavuzu. (2024). Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları. İstanbul.
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 09.10.2018 tarihli 897178 sayılı Özelgesi. (www.gib.gov.tr). Erişim Tarihi: 13 Şubat 2025.
- ÖZKAYA, L. ve CANPOLAT, B. (2024). “*Sermayenin Nakden Artırılması Yoluyla Yararlanılan Vergisel Teşvikin Geçici Vergi Karşısındaki Durumunun Değerlendirilmesi ve Bir Öneri*”. Vergi Raporu Dergisi. Sayı 300.
- Ticaret Sicili Yönetmeliği. (www.resmigazete.gov.tr). Erişim Tarihi: 08 Şubat 2025.
- Türk Dil Kurumu. (2019). *Türkçe Sözlük*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.
- YILMAZ, E. (2021). *Hukuk Sözlüğü*. Yetkin Yayınları. Ankara.